

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВА УСТАНОВА “ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ”
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ ІМЕНІ Г. С. КОСТЮКА НАПН УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ НАПН УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ “УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ПЕДАГОГІВ
І ПСИХОЛОГІВ ПОЧАТКОВОЇ, ДОШКІЛЬНОЇ І ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ”

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

ACTUAL PROBLEMS OF THE PSYCHOLOGY OF PERSONALITY DEVELOPMENT

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

12–15 травня 2023 року

Київ

Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова

2023

УДК 159.923:005.745
А 43

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(протокол № 7 від 31.05.2023 р.)*

За загальною редакцією професора Тараса ОЛЕФІРЕНКА

Редакційна колегія:

- С. Д. Максименко* – академік НАПН України, доктор психологічних наук, професор;
Т. С. Яценко – академік НАПН України, доктор психологічних наук, професор;
Н. В. Дем'яненко – доктор педагогічних наук, професор;
Р. А. Калениченко – кандидат психологічних наук, доцент;
Л. Л. Макаренко – доктор педагогічних наук, професор;
О. В. Матвієнко – доктор педагогічних наук, професор;
О. Я. Митник – доктор педагогічних наук, професор;
Т. О. Олефіренко – кандидат педагогічних наук, професор;
Л. В. Савенкова – кандидат педагогічних наук, доцент;
О. Д. Сафін – доктор психологічних наук, професор;
Г. В. Семеренко – кандидат філологічних наук, професор;
Г. Г. Цветкова – доктор педагогічних наук, професор.

А 43   **Актуальні проблеми психології розвитку особистості :**
матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (12-15 травня
2023 року). – Київ : Український державний університет імені
Михайла Драгоманова, 2023. – 133 с. [Електронне видання]

ISBN 978-966-931-282-2

У матеріалах Міжнародної науково-практичної конференції “Актуальні проблеми психології розвитку особистості” презентовано: вітчизняний і зарубіжний досвід розвитку особистості в онтогенезі, зокрема, забезпечення її успіху у соціумі, в контексті європейського вибору України; психолого-педагогічні та методичні проблеми забезпечення психічного здоров'я дитини у закладах освіти в умовах війни; психолого-педагогічне забезпечення професійної підготовки вчителя та психолога в умовах дистанційної освіти; психологічні засоби надання допомоги особистості, яка зазнала психічних розладів у наслідок травматичних подій.

Матеріали збірника можуть бути використані науковцями, практиками, здобувачами вищої освіти в галузі психології, педагогіки та дотичних до них наук.

УДК 159.923:005.745

<https://doi.org/10.31392/UDU-MKPF-p2023>

ISBN 978-966-931-282-2

© Автори матеріалів, 2023

© Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023

*Матвієнко І. А.,
старший викладач;*

*Щербатюк А. Д.,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова*

КАЗКОТЕРАПІЯ: ЯК ЗАСТОСУВАННЯ КАЗОК МОЖЕ ВПЛИВАТИ НА ПСИХОЛОГІЧНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ТА РОЗВИТОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Історію казкотерапії як школи практичної психології, яка об'єднує елементи мистецтва, фантазії, особливу специфіку культурного контексту взаємодії з особистістю, слід починати з 90-х років XX століття. Однак якщо розглядати її саме як метод активного впливу на особистість, то її історія буде мати набагато більш давнє коріння. Серед найвідоміших фольклористів, діяльність яких можна вважати основою етапу збирання та дослідження казок, можна відзначити Ш. Перро у Франції XVII ст., Я. і В. Грімм у Німеччині XIX ст.

Види арт-терапії відповідають існуючим видам мистецтв. Виділяють власне арт-терапію, образотворчу терапію, музикотерапію, танцювально-рухову терапію, драматерапію, казкотерапію, маскотерапію, етнотерапію, ігротерапію, кольоротерапію, фототерапію, лялькотерапію, оригамі та інші. Крім того, кожен із цих видів має безліч арт-терапевтичних технік. До таких відноситься казкотерапія.

Актуальним на сьогодні є питання роботи вчителя із дітьми з особливими освітніми потребами, коли казкотерапія є необхідною складовою освітнього здоров'язбережувального середовища саме для таких дітей.

Казкотерапія – одна з найдавніших арт-терапевтичних технологій, суть якої полягає у створенні особливої казкової атмосфери, яка робить мрії дітей дійсністю, дає змогу розвинути самосвідомість, стати самими собою та побудувати близькі стосунки з навколишнім світом, а також реалізувати свій творчий потенціал. Ніхто не заперечить, що це є один із таких засобів здоров'язбереження. Технологія казкотерапії, яка включає безліч прийомів і форм роботи з учнями початкових класів, допомагає боротися зі стресом, гармонізувати внутрішній світ дитини, знайти вирішення складної проблеми, зміцнити силу духу, стати добрішим та позитивно сприймати життя. Виділяють такі види казкотерапії: аналіз й інтерпретація обраної або створеної казки; використання архетипу казки; створення казок; медитативні казки; драматерапія казки; малювання казки; казкова подорож [3].

Науковиця Себало Л. І. пропонує використання казкотерапії у здоров'язбереженні під час воєнного стану [2].

Основним принципом казкотерапії є цілісний розвиток особистості, турбота про душу, зцілення казкою. Якщо інтегрувати казку у здоров'язбережувальну діяльність, то на основі казок діти вчать правил безпечної поведінки вдома, на вулиці, з незнайомцями тощо.

Серед здоров'язбережувальних технологій є технології, що можуть використовуватися в практиці вчителя початкових класів, в практиці соціального педагога, в практиці практичного психолога. Для вчителя початкової школи такою

здоров'язбережувальною технологією є казкотерапія, що впливає на формування здоров'язбережувальної компетентності молодшого школяра. В психології: казкотерапія – це психологічний метод впливу на особистість, який використовує казкову форму для інтеграції особистості, розвитку творчих здібностей, розширення свідомості, удосконалення взаємодії з навколишнім світом. Вплив казкотерапії на учнів відбувається на двох рівнях: вербальному і “невербальному”. Рекомендується починати роботу на вербальному рівні (сприймання казки), продовжувати на невербальному (малювання, ліплення) на завершальному етапі застосовуються вербальні засоби (обговорення казки, дискусія). І все таки, чому саме казка? Відповідь однозначна. У дітей не має власного життєвого досвіду, а казка є своєрідним джерелом життєвих ситуацій, допомагає розкрити внутрішній світ дитини. Крім того, казка поєднує дорослого і дитину, вчителя і учня, допомагає налагодити тісний зв'язок між ними.

Казкотерапія допомагає вирішити такі проблеми:

- позбутися від дитячого страху;
- направити енергію гіперактивних дітей в потрібний напрямок;
- знизити агресію;
- усунути проблеми фізичного розвитку (погано їсть, неприємності з сечовим міхуром та ін.);
- повернути душевну рівновагу, порушену проблемами в сім'ї (розлучення, новий член родини і т.д.);
- втішити і підтримати при втраті близької людини або домашнього вихованця.

Казкотерапія для дітей збільшує цінність метафори, яка несе в собі важливі відомості, виражені символічно:

- про найважливіші явища в житті, цінності, моралі, цілеспрямованості і багатство внутрішнього світу;
- про облаштування навколишнього світу і можливі життєві перешкоди і способи їх подолання;
- про дружбу, кохання, стосунки з батьками і однолітками;
- про важливість прощення [4].

Казкотерапія – це найдавніший вид терапії, який виник на зорі становлення самосвідомості людства, коли люди навчилися виражати свій духовний світ у мові. В атмосфері казки виявляються потенційні риси й досі не задіяні ресурси людини; зароджуються і матеріалізуються мрії; виникає почуття єдності з усім сущим, проявляються смак таємниці, радість дива.

За допомогою казки можна долати певні труднощі, але під керівництвом дорослої людини: вчителя, вихователя групи продовженого дня, тренера, практичного психолога. Нами було проаналізовано й систематизовано основні прийоми, ігри та вправи, які використовуються в казкотерапії [1], а також наведено приклади авторських казок А. Руденко, які може використовувати педагог в освітньому процесі, під час виховних заходів, індивідуальних бесід з учнями для корекції їх поведінки та для вирішення таких проблем як агресія, упертість, жорстоке ставлення до тварин та природи, сором'язливість, несамотійність, дитяча брехня, жадібність, дитячий песимізм та при позитивних моментах: вихованні в дітей цілеспрямованості, наполегливості, послідовності, любові до читання, доброти.

Отже, використання казкотерапії у роботі вчителя з молодшими школярами полягає в тому, що завдяки своїй образності казки легко запам'ятовуються і після закінчення впливу продовжують “жити” у повсякденному житті дитини, допомагаючи їй розумітися на ситуаціях, приймати рішення, зберігаючи їх здоров'я. Завдяки

багатогранності смислів, одна і та ж казка може допомогти людині у різні періоди життя вирішувати актуальні проблеми. Казкотерапія як напрямок практичної психології є привабливим ще й тим, що має небагато обмежень, порівняно з іншими підходами. Казкотерапія застосовується для вирішення найрізноманітніших проблем: від труднощів у навчанні до гострих життєвих криз.

Список використаних джерел:

1. Прихожан А. М. Причины, профилактика і подолання тривожності. *Психологічна наука і освіта*. № 2. 1998. С. 11–17.
2. Себало Л. І., Рашковська І. В. Здоров'язбережувальні технології як складники оздоровлення учнів початкової школи під час воєнного стану: теоретичний аналіз. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2022. № 87. С. 88-92.
3. Сердюк Н. І. Підготовка майбутніх педагогів до використання арттерапевтичних технологій при роботі з молодшими школярами. *Підготовка майбутніх педагогів у контексті стандартизації початкової освіти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції*; Міністерство освіти і науки України; Бердянський державний педагогічний університет. Бердянськ, 2017. С. 129-135.
4. Скалига В. Казкове виховання : казкотерапія – ефективний і цікавий спосіб розв'язати проблему, подолати страх, передати досвід. *Освіта України*. 2013. 1 лип. (№ 26). С. 12.

УДК 378.091.3:37.091.12.011.3-051]:005.366.2:316.77

Ван Жуньдун,
*аспірант кафедри початкової освіти
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА У ПРОЦЕСІ ДІЛОВОЇ ГРИ

Поняття “комунікативна компетентність” є серцевиною професіоналізму вчителя, тому що спілкування з дітьми складає суть педагогічної діяльності. Комунікативна компетентність має складну структуру, складаючись з певної системи наукових знань і практичних умінь. Комунікативна компетентність майбутнього педагога є готовністю до спілкування, сформованістю комунікативних вмінь і особистих якостей учителя, сприяючих творчому вирішенню педагогічних задач, які виникли в процесі спілкування.

«Компетентна» в своїй справі людина означає “обізнана, є визнаним знавцем в будь-якому питанні, авторитетна, повноправна, володіючи колом повноважень, здатна” [1].

Під комунікативною компетентністю розуміють здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, певну сукупність знань, умінь і навичок, що забезпечують ефективне спілкування. Вона передбачає вміння змінювати глибину і коло спілкування. Розуміти і бути зрозумілим для партнера по спілкуванню. Комунікативна компетентність формується в умовах безпосередньої взаємодії, тому є результатом досвіду спілкування між людьми.